

ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ВІДОМИХ ЛЬВІВСЬКИХ ПОЛОНІСТІВ

PROFESSIONAL ACTIVITIES OF FAMOUS LVIV SPECIALISTS IN THE FIELD OF POLISH STUDIES

На Личаківському цвинтарі Львова, заснованому у 1786 році, спочивають відомі філологи-полоністи, котрі зробили вагомий внесок у дослідження польської мови та літератури, що знайшло відображення у численних статтях, монографіях, підручниках та посібниках. Нам не вдалося знайти публікацій, в яких було б розглянуто розвиток полоністики на прикладі діяльності науковців, похованих на території цього некрополя. Історія полоністики у Львові ґрунтовно представлена у працях польських та українських науковців: Маріуша Хростека, Єжи Старнавського, Андрія Козицького, Алли Кравчук, Іраїди Галенко, Володимира Качмара, Віктора Гана, Юліана Маслянки та інших. Важливими для нашого дослідження є видання відомого польського науковця, професора Станіслава Славоміра Ніцеї про Личаківський некрополь. Мета статті – проаналізувати професійну діяльність відомих львівських фахівців у галузі полоністики, похованих на Личаківському цвинтарі, та розробити екскурсійний маршрут. Встановлено, що до кола їхніх наукових інтересів входила історія польської мови та літератури, граматики та стилістика. Вони займалися складанням підручників, словників і хрестоматій, а також перекладами художніх творів. Вони досліджували питання педагогіки та дидактики, вивчали фольклористику, етнологію, діалектологію, розробляли спортивну термінологію, каліграфію та стенографію. Вони працювали професорами та викладачами в університетах та гімназіях, серед них були також журналісти, редактори, видавці, письменники і поети, бібліотекарі, історики та архівісти. Екскурсійний маршрут охоплює поховання 46 фахівців у галузі полоністики. Встановлено, що 11 могил втрачено, але на основі архівних даних можна встановити їхнє ориєнтовне місце розташування. Здійснене нами дослідження сприятиме підвищенню інтересу до розвитку філологічної науки у Львові, а також активізації генеалогічних розвідок. Продовженням наших студій буде висвітлення біограм українських мовознавців, котрі зробили внесок у розвиток полоністики, і є похованими на території цього кладовища.

Ключові слова: полоністика, історія, екскурсія, Личаківський цвинтар, Львів.

Many famous specialists in the field of Polish studies are buried at the Lychakiv cemetery in Lviv, which was founded in 1786. They made a significant contribution to the study of the Polish language and literature, which was reflected in numerous articles, monographs, textbooks, and manuals. We were unable to find any publications that would examine the development of Polish studies using the example of the activities of scholars buried at the Lychakiv cemetery. The history of Polish studies in Lviv is thoroughly presented in the works of Polish and Ukrainian scientists: Mariusz Chrostek, Jerzy Starnawski, Andrzej Kozitskyi, Alla Kravchuk, Irada Halenko, Volodymyr Kachmar, Wiktor Hahn, Julian Maślanka and others. The publications of the famous Polish scholar, professor Stanisław Sławomir Niciejka about the Lychakiv cemetery are also important for our research. The purpose of the article is to analyze the professional activities of famous Lviv specialists in the field of Polish studies who are buried at the Lychakiv cemetery and to develop an excursion route. It was established that the history of the Polish language and literature, grammar and stylistics were included in the sphere of their scientific interests. They were engaged in compilation of textbooks, dictionaries and reading books, as well as translations of works of fiction. They researched the issues of pedagogy and didactics, studied folkloristics, ethnology, dialectology, developed sports terminology, calligraphy and shorthand. They worked as professors and teachers in universities and gymnasiums, among them there were also journalists, editors, publishers, writers and poets, librarians, historians and archivists. The excursion route covers the burials of 46 specialists in the field of Polish studies. It was found that 11 graves were lost, but on the basis of archival data it is possible to establish an accurate place of burial. In further research, we will highlight the biographies of Ukrainian linguists who contributed to the development of Polish studies and are buried at this cemetery.

Key words: Polish studies, history, excursion, Lychakiv cemetery, Lviv.

УДК 81'1(477.83)
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2025/79.1.4>

Коваль Р.С.,
канд. філол. наук, доцент,
доцент кафедри української
та іноземних мов
Львівського державного університету
фізичної культури
імені Івана Боберського

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. На Личаківському цвинтарі Львова, одному з найстаріших в Європі (заснований у 1786 році), спочивають відомі філологи-полоністи Антоні Юзеф Малецькі (1821–1913), Антоні Каліна (1846–1906), Роман Пілят (1846–1906), Пётр Хмельовські (1848–1904), Адам Креховецькі (1850–1919), Здзіслав Ґордицькі (1856–1895), Вільгельм Брухнальські (1859–1938), Юзеф Калленбах (1861–1929), Констани Войцеховські (1872–1924), Генрик Гаертнер (1892–1935) та інші. Вони зробили вагомий внесок у дослідження

польської мови та літератури, що знайшло відображення у численних статтях, монографіях, підручниках та посібниках.

Однак, на сьогодні не існує окремої публікації, в якій було б розглянуто розвиток полоністики на прикладі діяльності науковців, похованих на території цього некрополя. Все вищеперераховане підтверджує актуальність нашої роботи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Історія полоністики у Львові ґрунтовно представлена у працях польських та українських науковців. Так, філолог та історик Маріуш Хростек дослідив професійну діяльність Юзефа Калленбаха,

Костанти Войцеховського, Вільгельма Брухнальського, Еміля Петцольда, Людвіка Бернацького, Генрика Гаертнера, Едварда Порембовіча, Зигмунта Черни та Казімежа Ярецького: «блискучих мовознавців, котрі поширювали славу львівської полоністичної школи далеко за межі Львова» [16]. В іншій своїй публікації він розкрив внесок львівських літературознавців у вивчення романтизму [15]. Науковець проаналізував роль класичних та романських філологів у дослідженнях історії польської літератури [14], зокрема, тих, хто похований на Личаківському цвинтарі. Історик літератури Єжи Старнавскі був автором ґрунтовної статті [25] та монографії, присвяченої видатним науковцям-полоністам [24].

Історик Андрій Козицький зробив огляд розвитку польської філології у Львівському університеті [20]. Мовознавиця Алла Кравчук проаналізувала історію полоністики у Львівському університеті з особливим акцентом на сучасному етапі діяльності кафедри польської філології [21]. У своїй спільній публікації науковці представили «історію функціонування у Львівському університеті літературознавчих та мовознавчих полоністичних кафедр у період від початку XIX до початку XXI століть» [7].

Мовознавиця Іраїда Галенко проаналізувала зародження та розвиток славістики у Львівському університеті з 1787 до 1939 років на прикладі науково-викладацької діяльності Антоні Малецького та Антоні Каліни [2]; науково-методичну роботу кафедри слов'янської філології Львівського університету в період з 1889 до 1918 років, коли там працювали, зокрема, Антоні Каліна та Францішек Крчек [3]. Іраїда Галенко дослідила внесок професора Антоні Малецького у розвиток славістики, довівши, що наукові зацікавлення відомого філолога й історика виходили за межі полоністики [1]. Життя та професійна діяльність лінгвіста, літературознавця, етнолога і перекладача, активного учасника наукового життя Львова кінця XIX – початку XX століть Францішека Крчека ретельно проаналізовані в присвяченій йому публікації [4]. Збірник «Київські полоністичні студії» (2013) містить переклад статті літературознавця Юліана Маслянки про довоєнну полоністику у Львові [8].

Історик Ян Драус розглянув розвиток Львівського університету крізь призму долі його професорів [17]. Праця «Academia Militans: Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie» (2015) є спробою фундаментального висвітлення ролі Львівського університету в історії польської науки [12].

У монографії Володимира Качмара комплексно охарактеризовано діяльність Львівського університету наприкінці XVIII – на початку XX століть, зокрема, здійснено аналіз професорсько-викладацького складу та навчально-наукових напрямів [5].

У двох томах енциклопедії Львівського національного університету імені Івана Франка опубліковані біограми відомих вчених-полоністів та історія відповідних кафедр і структурних підрозділів [11]. Ця тематика також висвітлена у ґрунтовному виданні кінця XIX століття про Львівський університет [18] та праці «Katedra Historii Literatury Polskiej w Uniwersytecie Lwowskim (1826–1904)» Віктора Гана [19].

Важливими для нашого дослідження є видання відомого польського науковця, професора Станіслава Славоміра Ніцці про Личаківський некрополь [22].

Мета дослідження – аналіз професійної діяльності вчених-полоністів і систематизація їх персоналій за ознакою поховання на території Личаківського кладовища у місті Львові у період з середини XIX століття до 1939 року з укладанням відповідного екскурсійного маршруту.

Виклад основного матеріалу дослідження. Рішення про створення на філософському факультеті Львівського університету кафедри історії польської мови та літератури імператор Австрії Франц I підписав у 1817 році. У різні періоди з цією кафедрою була пов'язана діяльність багатьох відомих філологів-полоністів. Історик літератури, полоніст, філолог-класик, драматург Антоні Юзеф Малецькі (1821–1913) протягом довгого часу працював у Львівському університеті, у 1872–1873 роках був його ректором. З-поміж його численних праць відзначаємо «Juliusz Słowacki jego życie i dzieła w stosunku do współczesnej epoki» (1866, у 2 томах), «Jana Kochanowskiego młodość» (1883), дві граматики польської мови (1863; 1879), написані з урахуванням її історичного розвитку і досягнень порівняльного слов'янознавства, які стали визначною подією в тогочасній полоністиці і мали великий вплив на розвиток освіти. Філолог-славіст, етнолог та етнограф Антоні Каліна (1846–1906) у 1888 році був ініціатором створення кафедри порівняльної філології слов'янських мов. У 1904 році його обрали ректором Львівського університету, але за станом здоров'я він відмовився від посади. З середини 90-х років XIX століття Антоні Каліна захопився етнографією, у 1895 році заснував у Львові Польське народознавче товариство («Polskie Towarzystwo Ludoznawcze»), котре мало свій друкований орган «Lud». Особливо плідно Антоні Каліна працював у галузі полоністики, досліджуючи, зокрема, історію польської мови та діалектологію. Одними з основних його праць були «Formy gramatyczne języka polskiego do końca XVIII wieku» (1883), «System koniugacji polskiej» (1889), «Mowa kaszubska, jako narzecze języka polskiego» (1893) [1; 2; 7; 25].

Мовознавець, літературознавець, етнолог, перекладач та бібліограф Францішек Крчек (1869–1916) був співзасновником уже згаданого

товариства. Його мовознавчі публікації стосуються переважно історії польської писемності та генези окремих ланок звукової і лексичної систем польської мови на слов'янському та індоєвропейському порівняльному тлі [4]. Зазначимо, що на віднайденому місці поховання Францішека Крчека на полі 75 дирекцією Музею «Личаківський цвинтар» встановлений пам'ятний знак (хрест). Відомий мовознавець Генрик Гаертнер (1892–1935) працював у Любліні, Кракові та Львові, був автором багатьох наукових і навчально-методичних праць, зокрема, «O zadaniach stylistyki» (1922), «Nauka o języku polskim: wskazówki do samokształcenia: ze słowniczkiem terminów gramatycznych i pomocniczych» (1927), «O naukę gramatyki polskiej w szkole średniej» (1928), «Poradnik gramatyczny: najważniejsze prawidła i wskazówki gramatyczne z podaniem form nastręczających wątpliwości – a ze szczególnem uwzględnieniem poprawnego wymawiania i stosunku mowy żywej do pisanej do użytku szkół powszechnych i średnich» (1933), «Dydaktyka nauki o języku polskim» (1936) та інших.

Однією з актуальних тем полоністичних досліджень була національна література. Письменник, публіцист та історик Владислав Завадзкі (1824–1891) був літописцем Львова і Галичини, автором праць «Literatura w Galicji, 1772–1848» (1878), «Dziennikarstwo w Galicji w roku 1848» (1878), «Ludwik Nabelak: opowieść historyczna» (1886). Літературознавець, засновник львівської наукової історико-літературної школи Роман Пілят (1846–1906) у 1890–1891 роках був ректором Львівського університету. У 1886 році у Львові засноване Літературне товариство імені Адама Міцкевича, головним ініціатором створення і першим головою якого у 1886–1901 роках був Роман Пілят. Його наукові інтереси стосувалися текстології й історії польської літератури, творчості Адама Міцкевича. Роман Пілят написав такі праці: «O literaturze politycznej Sejmu Czteroletniego, 1788–1792» (1872), «Pieśń «Bogarodzica». I. Restytucja tekstu pieśni» (1879), «Początek publicystyki literackiej w Polsce. Czasopisma «uczone»» (1882), «Jak należy wydawać dzieła polskich pisarzy XVI i XVII w.?: referat na zjazd im. Kochanowskiego» (1884), «Historia literatury polskiej» (1926, 3 томи), «Gramatyka języka polskiego: wykłady uniwersyteckie» (1909, 2 томи, за редакцією Францішека Крчека). Відомий історик літератури, літературний критик Пьотр Хмельовскі (1848–1904) був автором численних наукових праць з полоністики: «Utylityzm w literaturze» (1872), «Autorki polskie wieku XIX. Studium literacko-obyczajowe. Serya pierwsza» (1885), «Studia i szkice z dziejów literatury polskiej. Serya 1–2» (1886), «Adam Mickiewicz. Zarys biograficzno-literacki» (1886, 2 томи), «Nasi powieściopisarze: zarys

literacki» (1887), «Józef Ignacy Kraszewski: zarys historyczno-literacki» (1888), «Zarys najnowszej literatury polskiej (1864–1897)» (1898), «Nasza literatura dramatyczna: szkice nakreślone» (1898, 2 томи), «Metodyka historii literatury polskiej» (1899), «Historia literatury polskiej» (1899–1900, 6 томів), «Dzieje krytyki literackiej w Polsce» (1902), «Jan Kasprzowicz: próba charakterystyki» (1904). Письменник, критик, драматург, історик літератури Адам Креховецькі (1850–1919) у 1883–1918 роках був редактором видання «Gazeta Lwowska», публікував додаток «Przewodnik Naukowy i Literacki», присвячений науковій, історичній та літературній проблематиці. Він був також одним із ініціаторів встановлення у Львові пам'ятника Адаму Міцкевичу. Здіслав Ґорדיньскі (1856–1895) досліджував історію польської літератури, разом з Романом Пілятом створив комісію з опрацювання повної бібліографії Адама Міцкевича, був автором праць «Brodzińskiego lata szkolne» (1888), «Mickiewicz i Brodziński» (1890), «Obraz piśmiennictwa polskiego XV–XIX wieku» (1893). Історик польської літератури Броніслав Чарнік (1858–1918) протягом багатьох років працював в Оссолінеумі (польській науково-культурній інституції, яка розпочала свою діяльність у Львові у 1827 році, а після Другої світової війни знаходиться у Вроцлаві), досліджував творчість Адама Міцкевича та Яна Непомуцена Камінського, цікавився вивченням культури Галичини, займався порівняльним літературознавством. Вільгельм Адольф Брухнальскі (1859–1938) у 1904–1931 роках завідував кафедрою історії польської мови та літератури у Львівському університеті. Він був автором багатьох праць, з-поміж яких відзначаємо: «O źródłach niektórych utworów poetycznych polskich XV i XVI wieku» (1884), «Źródła historyczne «Konrada Wallenroda»» (1889), «Pierwsze utwory Mickiewicza. Naśladowanie w literaturze galicyjskiej (1822–1830)» (1894), ««Sonety» Mickiewicza w literaturze galicyjskiej w latach 1827–1828» (1898), «Mickiewicz – Niemcewicz: studium historyczno-literackie. T. 1, Twórczość Mickiewicza do r. 1824» (1907), «Rozwój twórczości pisarskiej Mikołaja Reja» (1907), «Epistulografia jako źródło literatury renesansowej w Polsce» (1910), «Stulecie Gazety Lwowskiej 1811–1911» (1911, співавтор), «Z dziejów panegiriku w Polsce» (1917). Історик польської літератури Юзеф Калленбах (1861–1929) працював в університетах Варшави, Вільнюса, Львова і Кракова, написав дослідження «Adam Mickiewicz» (1897), яке мало кілька перевидань, «Zygmunt Krasiński: życie i twórczość lat młodych (1812–1838), T. 1–2» (1904), «O nieznanym utworach Adama Mickiewicza (1817–1820)» (1909). Історик польської літератури Консанти Войцеховскі (1872–1924) працював у гімназіях Стрия та Львова, згодом у Львівському університеті. Він був автором

праць: «W dwudziestą piątą rocznicę założenia «Czytelnia Akademickiej» we Lwowie (1867–1892)» (1892), «Kajetan Koźmian: życie i dzieła» (1896), «Uniwersytet Jagielloński i jego dzieje. W pięćsetną rocznicę jego założenia» (1900), «Werter w Polsce» (1904), «Zwięzły podręcznik historii literatury polskiej» (1906), «O Zygmuncie Krasieńskim» (1911), «Piotr Skarga» (1912), «Bolesław Prus» (1913), «Ignacy Krasicki: życie i dzieła» (1914), «Henryk Sienkiewicz» (1917), ««Pan Tadeusz» Mickiewicza a romans Waltera Scotta» (1919), «Historia powieści w Polsce: rozwój typów i form romansu polskiego na tle porównawczem» (1925), «Wiek oświecenia: historia literatury wieku oświecenia w Polsce» (1926), «Dzieje literatury polskiej» (1926). Педагог Тадеуш Піні (1872–1937) був редактором багатьох праць, присвячених літературі романтизму, досліджував творчість Адама Міцкевича, Юліуша Словацького, Зигмунта Красінського, Стефана Гарчинського, Владислава Сирокомлі та інших [7; 8; 11; 14; 15; 16; 19; 20; 24; 25].

Перекладацька та видавнича діяльність посідали важливе місце у професійному житті полоністів. Поет Кароль Баліньскі (1817–1864) переклав з іспанської польською мовою трагедію Педро Кальдерона «Los dos amantes del cielo» під назвою «Kochankowie nieba» (1858). Поет і драматург Аурелі Урбаньскі (1844–1901) здійснив переклад польською мовою творів Генріха Гейне, Едгара По та Мольєра (Жана-Батиста Поклена). Громадський діяч, драматург, літературний критик, перекладач Людоміл Герман (1851–1920) переклав відому середньовічну німецьку епічну поему «Nibelungenlied» – «Niedola Nibelungów» (1884). Літературознавець Леон Стернклар (1866–1937) перекладав з французької та італійської мов [26]. Видатний вчений, філолог-романіст, засновник однойменної кафедри (1897) у Львівському університеті Едвард Порембовіч (1862–1937), був автором праць «Antologia prowansalska: wybór poezji trubadurów i felibrów XI–XIX wieku» (1887), «Ruch literacki południowo-zachodniej Europy» (1888–1889), «Andrzej Morsztyn: przedstawiciel baroku w poezji polskiej» (1893), «Pieśni ludowe celtyckie, germańskie, romańskie» (1909), «Nowe pięć wieków średnich» (1916) [6]. Він переклав польською мовою «Божественну комедію» («Boska Komedia») Данте (1899–1906) [23]. Книгар, видавець та літератор Адам Домінік Бартошевіч (1838–1886) у 1869 році заснував літературний часопис «Mrówka», який публікував популярну книжкову серію з кращими творами польських та іноземних класиків. Історик, архівіст, письменник, директор Оссолінеуму Август Бельовскі (1806–1876) переклав польською мовою «Слово о полку Ігоревім» («Wyprawa Igora na Połowie: poemat słowiański»), працював над виданням тлумачного словника польської мови Самуїла Лінде.

Людвік Бернацкі (1882–1939) був істориком польської літератури і театру, видавцем, бібліотекарем, бібліографом, директором Оссолінеуму у Львові у 1918–1939 роках. Він написав монографічне дослідження «Pierwsza książka polska. Studium bibliograficzne. Z 86 podobiznami» (1918). Помер 19 вересня 1939 року у Львові, рятуючи колекції Оссолінеуму. Був похований у дворі Оссолінеуму. У 75-ту річницю його смерті урну з землею з місця поховання урочисто перенесено до родинної гробниці на полі 5 Личаківського кладовища [22].

Багато полоністів здійснили вагомий внесок у розвиток системи освіти у Галичині. Філолог та педагог Євгеніуш Лазовскі-Лада (1807–1868) був автором праць та підручників з граматики польської мови. Педагог та шкільний інспектор Болеслав Адам Барановскі (1844–1916), редактор видання «Szkoła», викладав польську мову та історію польської літератури у гімназіях Львова та Станіславова (тепер Івано-Франківськ). Педагог Юзеф Чернецькі (1847–1929), викладач німецької та класичних мов, автор спогадів про Бережани «Brzeżany: pamiątki i wspomnienia» (1905), написав також «Przewodnik do wzorów pisma ozdobnego» (1897), «Najdawniejsze wzory pisma polskiego i polskie podręczniki do nauki kaligrafii: przyczynek do dziejów pedagogii, dydaktyki i metodyki w szkołach i domach polskich» (1902), «Podręcznik do nauki kaligrafii dla użytku szkolnego i domowego» (1904, співавтори Józef Szablowski та Stefan Tatuch). Видатний педагог-дидактик, полоніст, філолог-класик, громадський та освітній діяч Францішек Прухніцкі (1847–1911) з 1875 року викладав польську і латинську мови в гімназії імені Франца Йосифа у Львові, був автором підручників з польської мови та практикумів з вивчення латинської мови. Одна з його доньок, Анна, вийшла заміж за філолога-класика Едмунда Скарбіньського / Edmund Skarbiński (1886–1940), похованого на полі 62 Личаківського цвинтаря (могила не збереглася). Викладач польської та німецької мов Ромуальд Старкель (1850–1888) від 1886 року був головним редактором тижневика «Szkoła», працював над виданнями шкільних навчальних посібників, зокрема, польських читанок. Фольклорист, мовознавець та діалектолог Шимон Матусяк (1854–1922), котрий працював учителем у Бохні, Кракові, Коросно, був автором праць з історії Польщі та досліджень польської мови, наприклад, «O niektórych zjawiskach języka polskiego» (1885). Відомий філолог-германіст і полоніст Еміль Петцольд (1859–1932), котрий здобув освіту у Львові та Мюнхені, працював у гімназіях Самбора та Львова, у Варшавському та Львівському університетах, займався компаративістськими дослідженнями німецької та польської літератур. Він був автором підручників з польської та німецької мов для шкіл та гімназій. Публіцист, діяч польського

гімнастичного товариства «Sokół» Вацлав Міхал Божемські (1868–1935) викладав польську мову у львівських гімназіях. Його дружина Вільгельміна Божемська / *Wilhelmina Borzemska* (1876–1944) навчала української та німецької мов у семінаріях Львова [22].

Класичні філологи також доклалися до розвитку польського словникарства. Зигмунт Венцлевські (1824–1887), котрий у 1877–1878 роках був ректором Львівського університету, написав «*Słownik łacińsko-polski do autorów klasycznych zwykle po gimnazjach czytanych*» (1851) та «*Słownik grecko-polski*» (1868). Він також здійснив низку перекладів творів античних авторів. Броніслав Кручківський (1849–1918), котрий з 1879 року працював у Львівському університеті, а в 1901–1902 роках – його ректор, був співавтором праці «*Słownik łacińsko-polski do użytku szkół średnich*» (1907) [14]. Другий співатор цього словника Юліан Дольницькі (1854–1919) похований у гробниці Ягнерів-Дольницьких на полі 71 Личаківського кладовища.

Додамо також, що один з творців польської системи стенографії Любін Францішек Олевінський (1825–1879), котрий керував стенографічним бюро Галицького сейму, у 1864 році написав відому працю «*Nauka stenografii polskiej*». Феліціан Яцковські (1843–1900) вивчав стенографію на курсах Любіна Олевінського, а також розробляв власну методику. Його *magnum opus* «*Nauka stenografii polskiej podług zasad systemu Franciszka Ksawerego Gabelsbέργera i praktycznych doświadczeń ułożona*» (1868) [13].

З-поміж інших відомих персоналій, котрі зробили свій внесок у розвиток полоністики, назвемо: актора та режисера, одного з основоположників польського професійного театру, перекладача та дослідника польської мови Яна Непомуцена Камінського (1777–1855); етнографа, фольклориста, поета, драматурга, театрального критика Вацлава Міхала Залеського (1799–1849), автора відомого фольклористичного збірника «*Pieśni polskie i ruskie ludu Galicyjskiego*» (1833); публіциста, поета, перекладача, політичного діяча Александра Лешека Дунін-Борковського (1811–1896), котрий написав праці «*Kozak*» (1836), «*Uwagi ogólne nad literaturą w Galicji*» (1842), «*Parafiańszczyzna*» (1843–1849), «*O powych powieściach polskich*» (1847); знаного поета, літератора, публіциста, організатора культурно-освітнього життя, співзасновника Літературного товариства імені Адама Міцкевича та видавництва «*Macierz Polska*» (1883) Владислава Белзу (1847–1913), автора відомого вірша «Катехизм польської дитини» («*Katechizm polskiego dziecka*», 1900) [22]. Додамо, що польське гімнастичне товариство «Sokół» було створене у Львові в 1867 році. Значний внесок у розвиток польської спортивної термінології здійснили лікар, перший редактор видання «*Przewodnik gimnastyczny*» Тадеуш

Жулінські (1839–1885) та популяризатор фізичного виховання Антоні Мацей Дурські (1854–1908) [10].

Жіноцтво також активно займалося полоністикою. На Личаківському цвинтарі поховані: учителька, перекладачка та діячка жіночого руху Касильда Куліковська (1841–1894); знаменита письменниця, авторка творів на соціальні, патріотичні та революційні теми, перекладачка Марія Конопницька (1842–1910); педагог Вікторія Нєдзялковська (1851–1914), котра у 1876 році разом зі своєю сестрою Климентиною заснувала у Львові першу жіночу гімназію гуманістичного профілю (з 1901 року – ліцей), а в 1908 році відкрила ще один навчальний заклад, де сама викладала польську літературу; учителька, освітня і громадська діячка, видавець Марія Вислоухова (1858–1905), авторка перекладів польською з сербської, чеської, словенської та російської мов [22].

На жаль, окремі поховання полоністів не збереглися. Письменник, історик, драматург, перекладач Маурици Дзєдушицькі / *Maurycy Dzieduszycki* (1813–1877) багато років працював в Оссоліне-умі. Був похований у родинній каплиці на полі 73, наземна частина якої зруйнована під час Другої світової війни. Юзеф Поліньські / *Józef Poliński* (1828–1901) працював у стенографічному бюро Галицького сейму. У квітні 1864 року заснував «*Pierwsze Galicyjskie Towarzystwo Stenografów we Lwowie*» і за власний кошт публікував видання «*Biblioteka stenograficzna*», яке виходило протягом 20 років. У 1879–1891 роках – лектор стенографії Львівського університету, автор численних праць, присвячених польській системі стенографії. Його син Роман Поліньські / *Roman Poliński* (1856–1918), журналіст та стенограф, написав «*Podręcznik nauki stenografii polskiej*» (1868–1921, 11 видань), «*Początki nauki stenografii do wykładu w szkołach*» (1909) [13]. Вони були поховані на полі 19. Філолог-полоніст та поет Філіп Ольпінські / *Filip Olpiński* (1842–1926) був автором праць «*Praktyczna gramatyka języka polskiego*» (1872) та «*Praktyczna gramatyka języka polskiego większa*» (1878). Був похований на полі 13. Філолог-класик, полоніст, поет, перекладач Францішек Конарські / *Franciszek Konarski* (1857–1907) працював у гімназіях Львова. Був похований на полі 22. Історик літератури та педагог Броніслав Консіновські / *Bronisław Kąsinowski* (1861–1918) викладав класичні та польську мови в гімназіях Бродів, Перемишля та Львова. Був похований на полі 21. Педагог, історик літератури та полоніст Войцех Ґжеґожевіч / *Wojciech Grzegorzewicz* (1864–1931), котрий працював учителем у Стрию, Львові та Тлумачі, був похований на полі 32 [22]. Педагог, літератор, бібліотекар та громадський діяч Генрик Копя / *Henryk Kopia* (1866–1933) працював у гімназіях Львова, Сянока, Сокаля, викладав польську та

латинську мови, історію, був також бібліотекарем. Брав активну участь у розвитку системи освіти в Галичині. Автор та співавтор багатьох наукових праць, зокрема, латинсько-польських словників. Був похований на полі 73 [9]. Філолог-полоніст та гімназійний професор Вінценти Кубік / Wincenty Kubik (1866–1935), автор літературознавчої праці «Geneza Trenów J. Kochanowskiego» (1903) та поеми «Nuda: patronka szkoły, wszechwładna bogini. Powieść z lat dawnych» (1907, під псевдонімом Nudzimir). Був похований на полі 62. Філолог, літературознавець, історик та бібліотекар Тадеуш Стерналь / Tadeusz Sternal (1869–1986) займався історією Польщі, вивчав творчість польських письменників, написав книги «Oblężenie Kamieńca w powieści i historyi: studyum historyczno-literackie» (1890), «Z powodu dzieła Stanisława Tarnowskiego o Zygmuncie Krasińskim» (1894). Був похований на полі 4. Педагог та історик літератури Юзеф Маурер / Józef Maurer (1879–1926) працював у гімназії Святої Анни у Кракові, згодом в гімназії імені Франца-Йосифа у Львові, досліджував творчість Юліуша Словацького. Був похований на полі 35 [22].

Усі поховання, про котрі йшла мова, верифіковані авторами цієї праці de visu на території Личаківського цвинтаря. Це зробило можливим укладання оптимального екскурсійного маршруту, який ми пропонуємо: Юзеф Калленбах / Józef Kallenbach (поле 1) → Владислав Белза / Władysław Bełza (поле 1) → Юзеф Чернецькі / Józef Czernecki (поле 1) → Францішек Прухніцькі / Franciszek Próchnicki (поле 1) → Вацлав Міхал Божемські / Wacław Michał Borzemski (поле 1) → Пьотр Хмельовські / Piotr Chmielowski (поле 1) → Марія Конопницька / Maria Konopnicka (поле 1) → Антоні Мацей Дурські / Antoni Maciej Durski (поле 1) → Людоміл Герман / Ludomił German (поле 59) → Антоні Каліна / Antoni Kalina (поле 59) → Александр Лешек Дунін-Борковські / Aleksander Leszek Dunin-Borkowski (поле 62) → Броніслав Кручківські / Bronisław Kruczkiewicz (поле 62) → Констати Войцеховські / Konstanty Wojciechowski (поле 27) → Аурелі Урбанські / Aureli Urbański (поле 9) → Адам Домінік Бартошевіч / Adam Dominik Bartoszewicz (поле 7) → Шимон Матусяк / Szymon Matusiak (поле 6) → Вацлав Міхал Залескі / Wacław Michał Zaleski (поле 6) → Євгеніуш Лазовські-Лада / Eugeniusz Łazowski-Łada (поле 5) → Людвік Бернацькі / Ludwik Bernacki (поле 5) → Генрик Гаертнер / Henryk Gaertner (поле 11) → Броніслав Чарнік / Bronisław Czarnik (поле 15) → Любін Францішек Олевінські / Lubin Franciszek Olewiński (поле 20) → Ян Непомуцен Камінські / Jan Nepomucen Kamiński (поле 20) → Леон Стернклар / Leon Sternklar (поле 32) → Кароль Балінські / Karol Baliński (поле 21) → Еміль Петцольд / Emil Petzold (поле 13) → Едвард Порембовіч / Edward Porębowicz (поле 13) → Касильда

Куліковська / Kasylda Kulikowska (поле 13) → Марія Вислоухова / Maria Wysłouchowa (поле 13) → Тадеуш Піні / Tadeusz Pini (поле 13) → Вільгельм Адольф Брухнальські / Wilhelm Adolf Bruchnalski (поле 13) → Август Бельовські / August Bielowski (поле 22) → Здзіслав Гординьські / Zdzisław Hordyński (поле 51) → Францішек Крчек / Franciszek Krček (поле 75) → Казімеж Віктор Ярецькі / Kazimierz Wiktor Jarecki (поле 74) → Владислав Завадзкі / Władysław Zawadzki (поле 56) → Феліціан Яцковські / Felicjan Jackowski (поле 4) → Болеслав Адам Барановські / Bolesław Adam Baranowski (поле 4) → Ромуальд Старкель / Romuald Starkel (поле 57) → Тадеуш Жулінські / Tadeusz Żuliński (поле 72) → Юліан Дольніцькі / Julian Dolnicki (поле 71) → Роман Пілят / Roman Pilat (поле 71) → Зигмунт Венцлевські / Zygmunt Węclewski (поле 68) → Адам Креховецькі / Adam Krechowiecki (поле 68) → Антоні Юзеф Малецькі / Antoni Józef Małecki (поле 67) → Вікторія Недзялковська / Wiktoria Niedziałkowska (поле 3).

Висновки. Встановлено, що до сфери наукових інтересів провідних філологів-полоністів, котрі знайшли місце вічного спочинку на Личаківському цвинтарі Львова, належали історія польської мови та літератури, граматики та стилістика. Вони займалися укладанням підручників, словників та читанок; перекладами творів художньої літератури; досліджували питання педагогіки та дидактики; вивчали фольклористику, етнологію, діалектологію; розвивали спортивну термінологію; розробляли методику навчання каліграфії та стенографії.

Філологи-полоністи працювали викладачами в університетах та гімназіях, професійно займалися журналістикою, видавничою справою та редагуванням, серед них були письменники, бібліотекарі, історики та архівісти. Ректорами Львівського університету були Антоні Юзеф Малецькі, Зигмунт Венцлевські, Роман Пілят, Броніслав Кручківські, Антоні Каліна та Едвард Порембовіч. Роман Пілят був ініціатором і першим головою створеного у Львові літературного товариства імені Адама Міцкевича, Антоні Каліна був одним із засновників Польського народознавчого товариства, Адам Креховецькі долучився до встановлення пам'ятника Адаму Міцкевичу, Вільгельм Брухнальські протягом багатьох років очолював кафедру польської мови та літератури, Едвард Порембовіч був засновником кафедри романської філології у Львівському університеті, Людвік Бернацькі більше 20 років керував Осолоїнеумом.

Укладений екскурсійний маршрут охоплює поховання 46 філологів-полоністів. Виявлено, що 11 поховань не збереглося, однак на основі архівних даних (зокрема, записів у книгах поховань Личаківського кладовища) можливо встановити їхнє орієнтовне місце розташування. Здійснене

нами дослідження сприятиме підвищенню інтересу до розвитку філологічної науки у Львові, а також активізації генеалогічних розвідок.

Продовженням наших студій буде висвітлення біограм українських мовознавців, котрі зробили внесок у розвиток полоністики. Екскурсійний маршрут місцями поховань Лукії Гумецької, Пилипа Деркача, Михайла Онишкевича, Теодозія Старака та інших сприятиме популяризації як професійної діяльності українських вчених, так і Личаківського некрополя в цілому.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Галенко І. Внесок професора Антоні Малецького в розвиток славістики. Проблеми слов'янознавства. Вип. 53. Львів, 2003. С. 39–57. <http://dx.doi.org/10.30970/sls.2003.53.2537>.
2. Галенко І. Мовознавча славістика у Львівському університеті (1787–1939). Проблеми слов'янознавства. Вип. 54. Львів, 2004. С. 44–60. <http://dx.doi.org/10.30970/sls.2004.54.2507>.
3. Галенко І. Науково-методична робота кафедри слов'янської філології Львівського університету (1889–1918). Проблеми слов'янознавства. Вип. 51. Львів, 2000. С. 39–45. <http://dx.doi.org/10.30970/sls.2000.51.2627>.
4. Галенко І. Професор Францішек Крчек: життєпис та науковий доробок (1869–1916). Проблеми слов'янознавства. Вип. 52. Львів, 2002. С. 21–39. <http://dx.doi.org/10.30970/sls.2002.52.2595>.
5. Качмар В. Львівський університет у 1784–1918 роках: організаційні, освітньо-наукові та національні трансформації: монографія. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2021. 531 с.
6. Коваль Р. С., Романчук О. В., Матлашенко Л. В. Професійна діяльність відомих львівських філологів-романістів. Інноваційна педагогіка. Вип. 69, т. 1, 2024. С. 25–31. <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/69.1.4>.
7. Козицький А., Кравчук А. Полоністика у Львівському університеті. Наукові зошити історичного факультету Львівського університету. Збірник наукових праць. Вип. 10, 2009. С. 13–35.
8. Маслянка Ю. Львівська довоєнна полоністика. Київські полоністичні студії. Т. 23. 2013. С. 256–280.
9. Надрага М. Генрик Копія – бібліотекар, педагог, громадський діяч. Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника. 2011. № 3. С. 295–310.
10. Приступа Є. Н., Романчук О. В., Коваль Р. С., Базиляк Н. О., Мельник Ю. О., Матлашенко Л. В. Поховання спортсменів на Личаківському кладовищі. Львів: Компанія «Манускрипт», 2015. 64 с.
11. Encyclopedia. Львівський національний університет імені Івана Франка: в 2 т. / Видавнича рада: І. О. Вакарчук (голова), М. В. Лозинський (заст. голови), Р. М. Шуст (заст. голови), В. М. Качмар (відп. секретар) та ін. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. Т. I: А–К. 716 с. + 112 вкл.; Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2014. Т. II: Л–Я. 764 с. + 224 вкл.
12. Academia Militans: Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie / red., wstęp i zakończenie Adam Redzik. Kraków: Wydawnictwo Wysoki Zamek, Instytut Pamięci Narodowej, 2015. 1302 s.
13. Bobrowska S. Ogólne dzieje stenografii; Taub Szymon. Teoria i dzieje stenografii polskiej. Wydane nakładem Zespołu Tow. Sten. syst. Polińskiego na Woj. Śląskie w Katowicach. Katowice, 1931. 439 s.
14. Chrostek M. Lwowscy filolodzy klasyczni i nowożytni w roli historyków literatury polskiej. Zeszyty naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Historyczne, 145, z. 2. 2018. S. 339–354. <https://doi.org/10.4467/20844069PH.18.017.7819>.
15. Chrostek M. Przełomowe osiągnięcia lwowskich filologów w badaniach polskiego romantyzmu do roku 1939. Studia Historiae Scientiarum, 20, 2021. s. 87–166. <https://doi.org/10.4467/2543702XSHS.21.005.14036>.
16. Chrostek M. Złote lata polonistyki lwowskiej (1919–1939). Rzeszów, 2016. 638 s.
17. Draus J. Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie 1918–1946. Portret kresowej uczelni. Kraków, 2007. 328 s.
18. Finkel L., Starzyński S. Historia Uniwersytetu Lwowskiego: W 2 cz. Lwów, 1894. część I, XVI+351 s.; część II, 442 s.
19. Hahn W., Katedra Historii Literatury Polskiej w Uniwersytecie Lwowskim (1826–1904), Gazeta Wieczorna, 1912, nr 704.
20. Kozycyk A. 190 lat historii katedr filologii polskiej na Uniwersytecie Lwowskim. Postscriptum Polonistyczne, nr 1 (3), 2009. S. 209–222.
21. Krawczuk A. Rozwój polonistyki na Uniwersytecie Lwowskim. Język Polski, 93 (3), 2013. S. 150–161. <https://doi.org/10.31286/Jp.93.3.2>.
22. Nicieja S. Nicieja S. S. Ogród snu i pamięci. Dzieje Cmentarza Łyczakowskiego we Lwowie oraz ludzi tam spoczywających w latach 1786–2010. Opole, 2011. 544 s.
23. Nikliborc A. Wspomnienie o Edwardzie Porębowiczu: w 40 rocznicę śmierci. Pamiętnik Literacki: czasopismo kwartalne poświęcone historii i krytyce literatury polskiej. 69, 1, 1978. S. 223–230.
24. Starnawski J. Sylwetki lwowskich historyków literatury. Łódź, 1997. 258 s.
25. Starnawski J. Zarys dziejów katedr historii literatury polskiej w Uniwersytecie Lwowskim. Analecta 1/2, 1992. S. 7–79.
26. Stawicki S., Stoiński J. Sternklar Leon. Polski Słownik Biograficzny. Tom XLIII, Warszawa-Kraków, 2004–2005. S. 483–484.